

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Beata Ciężka

Planowanie ewaluacji wewnętrznej w szkole (placówce) wraz z przykładami projektów ewaluacji

w ramach projektu „**Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły etap2**”,

realizowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego,

Ewaluacja wewnętrzna w szkole (placówce) powinna być elementem codziennej praktyki szkolnej i dostarczać informacji, które pomogą dyrektorowi i nauczycielom podejmować słuszne i uzasadnione decyzje co do swojej pracy oraz działalności całej placówki.

W nowej koncepcji nadzoru pedagogicznego znajdujemy szczegółowe wytyczne, dotyczące realizacji procesu ewaluacji zewnętrznej, zaś koncepcja przeprowadzania ewaluacji wewnętrznej pozostawiona jest decyzji zespołów ewaluacyjnych w poszczególnych placówkach. Jest to doskonała sposobność, by ewaluację wewnętrzną w szkole prowadzić w sposób umożliwiający pozyskanie użytecznych informacji oraz wykorzystać ją w doskonaleniu pracy placówki, w obszarach, które takiej poprawy rzeczywiście wymagają. Podejście opierające się na autonomicznej, niezależnej ewaluacji wewnętrznej nadaje jej równoważną rangę z ewaluacją zewnętrzną, jako drugiego filaru prowadzenia nadzoru i dbania o jakość edukacji.

Jednym z najważniejszych elementów procesu każdej ewaluacji, warunkującym powodzenie tego procesu, jest etap planowania ewaluacji. Przystępując do planowania ewaluacji, warto pamiętać, że jest ona przede wszystkim narzędziem do pozyskiwania informacji, mającym wspomagać proces decyzyjny i budować współodpowiedzialność za osiągnięte efekty pracy, nie oferuje natomiast gotowych rozwiązań czy sposobów postępowania.

Również w kwestii stosowanej metodologii realizacji ewaluacji próżno szukać gotowych wzorów postępowania badawczego czy rozwiązań metodologicznych, które moglibyśmy zastosować w określonych sytuacjach.

W ewaluacji wewnętrznej w szkołach i placówkach to po stronie realizatorów, a jednocześnie odbiorców wyników ewaluacji, leżeć będzie decyzja, jakie kwestie zostaną wybrane do zbadania oraz jaką formułę realizacyjną i metodologiczną przyjmą badania ewaluacyjne.

Poniżej znajduje się kilka praktycznych wskazówek, jak planować ewaluację wewnętrzną w szkole, aby można ją było zrealizować z pożytkiem dla jej użytkowników i bez nadmiernego obciążania pracą jej wykonawców.

Planowanie ewaluacji warto rozpocząć od dyskusji w gronie nauczycieli, z udziałem dyrektora, a może i pozostałego personelu szkoły, uczniów, rodziców czy nawet przedstawicieli środowiska lokalnego. Przedmiotem dyskusji powinna być identyfikacja kwestii, które warto poddać ewaluacji bądź problemów, które wymagają rozwiązania na terenie szkoły – ewaluacja mogłaby być pomocna w odnalezieniu rozwiązań. Jest to punkt

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

wyjścia do **sformułowania celu ewaluacji** i funkcji, jaką ma pełnić w szkole. Wyjście od zdefiniowania celu ewaluacji w bezpośredni sposób poprowadzi nas do wskazania **sposobu wykorzystania wyników ewaluacji** i uzasadnienia jej użyteczności.

Prowadzenie ewaluacji w szkole uzasadnione jest właśnie możliwością wykorzystania jej wyników przez konkretne osoby – dyrektora szkoły, nauczycieli, a w wielu przypadkach prawdopodobnie również uczniów, rodziców, przedstawicieli organu prowadzącego czy nawet lokalnych partnerów, a czasem i mediów. Dlatego też kolejna decyzja podczas planowania ewaluacji powinna dotyczyć identyfikacji **odbiorców ewaluacji**, czyli odpowiedzi na pytanie, **dla kogo** ewaluację prowadzimy i **kto będzie korzystał** z poczynionych w jej wyniku ustaleń. Określenie odbiorców ewaluacji potrzebne jest, by wziąć pod uwagę w prowadzonym badaniu ich „potrzeby informacyjne”, czyli to, co dla nich może być ważne, interesujące i istotne z punktu widzenia ich zadań i ról, jakie odgrywają.

Ewaluacja musi być również „wykonalna”, dlatego też przystępując do jej planowania musimy zastanowić się nad „zasobami”, jakimi dysponujemy i jakie możemy poświęcić na rzecz wykonania ewaluacji, w szczególności chodzi tu o **czas, zasoby finansowe oraz ludzkie**. Ewaluacja jak każde przedsięwzięcie musi zostać zrealizowana w określonym terminie – warto więc planując ją w szkole, wziąć pod uwagę kalendarz pracy szkoły i obciążeń nauczycieli. Nie można zapomnieć również o kosztach, jakie generować będzie realizacja badania – kosztach materiałów biurowych, dodatkowych telefonów, a czasem i komputera czy oprogramowania, niezbędnych, aby zebrać dane, opracować i zaprezentować wyniki.

Kolejna decyzja w fazie planowania ewaluacji powinna dotyczyć **wykonawców ewaluacji**, to jest zbudowania zespołu, który będzie odpowiedzialny za przygotowanie i zrealizowanie badania ewaluacyjnego w szkole, a następnie opracowanie i prezentację jego wyników. Warto tutaj określić role i zakresy odpowiedzialności poszczególnych członków zespołu (koordynatora, osób zbierających dane, autorów analiz i raportu).

Mając sformułowany wyjściowy plan ewaluacji w szkole, tj. określone:

- **cele ewaluacji i sposób wykorzystania wyników ewaluacji w szkole,**
- **odbiorców ewaluacji,**
- **zasoby (czasowe, finansowe, ludzkie),**
- **wykonawców ewaluacji (zespół ewaluacyjny)**

możemy przystąpić do opracowania tzw. projektu ewaluacji, czyli założeń merytorycznych i metodologicznych badania ewaluacyjnego.

W skład projektu ewaluacji wchodzi określenie:

- **przedmiotu badania ewaluacyjnego oraz głównych problemów (obszarów, zagadnień) badawczych;**
- **pytań kluczowych (badawczych);**
- **kryteriów ewaluacji;**
- **metod badawczych;**
- **harmonogramu ewaluacji;**
- **formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników.**

Poniżej omówione zostały poszczególne elementy projektu ewaluacji.

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Określenie przedmiotu badania ewaluacyjnego oraz głównych problemów (obszarów, zagadnień) badawczych

Etap ten polega na zdefiniowaniu przedmiotu ewaluacji, czyli precyzyjnym określeniu, co będzie ewaluacji poddawane. Przedmiotem ewaluacji wewnętrznej może być działalność całej placówki lub jakiś obszar jej zadań i pracy (np. współpraca szkoły z rodzicami).

Temat badania (przedmiot ewaluacji) może być również określony w kategoriach problemu do rozwiązania lub zagadnienia do zdiagnozowania (np. identyfikacja barier we wdrażaniu programu profilaktycznego realizowanego na terenie szkoły, diagnoza potrzeb szkoleniowych nauczycieli pracujących w placówce, rozpoznanie problemu przemocy w placówce, identyfikacja potrzeb i oczekiwań rodziców i dzieci w zakresie oferty pozalekcyjnej placówki) – informacje pozyskane w wyniku ewaluacji mogą pomóc właściwie zidentyfikować problem, rozpoznać zagadnienie i ułatwić podjęcie właściwych kroków zmierzających do rozwiązania tych problemów czy opracowania strategii postępowania.

W przypadku przedsięwzięć złożonych i/lub długotrwałych pojawia się często potrzeba wyodrębnienia pewnych obszarów z całości przedmiotu ewaluacji. Na przykład w przypadku przedmiotu ewaluacji „współpraca placówki z rodzicami” możemy skupić się na kilku obszarach np. (1) skuteczności aktualnie realizowanej oferty szkoły w zakresie współpracy z rodzicami; (2) oczekiwaniach i możliwościach rodziców; (3) oczekiwaniach i potrzebach placówki; (4) identyfikacji „dobrych praktyk” wartych rozwijania i upowszechnienia; (5) diagnozie czynników utrudniających i wspomagających współpracę. Możemy również ewaluacją objąć jeden wybrany obszar spośród wskazanych powyżej lub ich dowolny zestaw, w zależności od potrzeb i zainteresowań odbiorców ewaluacji. Możemy również zdefiniować inne obszary ewaluacji, które będą dla odbiorców bardziej interesujące.

Sformułowanie pytań kluczowych i kryteriów ewaluacyjnych

Pytania ewaluacyjne to pytania sformułowane w sposób ogólny (problemowy), na które będzie się odpowiadać w rezultacie przeprowadzanej ewaluacji. Nie są to pytania, które bezpośrednio zostaną zadane osobom objętym ewaluacją np. uczniom, rodzicom, nauczycielom (aczkolwiek niektóre z nich mogą być zadane wprost), ale są to pytania, na które odpowiedzi poszukiwać się będzie w trakcie całego procesu badawczego. Odpowiedzi na te pytania staną się następnie kanwą rozdziału analitycznego raportu ewaluacyjnego i wyznaczą strukturę tego rozdziału.

Jak wiemy, ewaluacja wychodzi poza proste stwierdzenie wystąpienia jakiegoś faktu, dokonując wartościowania („oceny”) zdiagnozowanych w badaniu kwestii (procesów, efektów). Jest to podstawowa różnica pomiędzy badaniami ewaluacyjnymi i innymi badaniami osadzonymi w metodologii badań społecznych - ewaluatorzy bowiem nie ograniczają się do odpowiedzi „jak jest” i „dlaczego tak jest”, ale mogą mówić również „czy to, że tak, to dobrze czy źle”. By jednak takiego „wartościowania” dokonać, muszą wiedzieć, jakimi kryteriami mają się kierować. „Ocena” ta nie ma więc charakteru zdroworozsądkowego czy też uznaniowego, ale oparta jest na kryteriach wskazanych w projekcie ewaluacji i odpowiedziach na pytania badawcze dokonanych na podstawie danych empirycznych. Kryteria ewaluacji stanowią rodzaj standardów, według których dokonuje się „wartościowania”.

Do kryteriów ewaluacji będziemy się odwoływać w fazie analizy danych zgromadzonych w trakcie badania oraz podczas formułowania wniosków ewaluacyjnych.

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Przykładami najczęściej stosowanych kryteriów w ewaluacji jest: **skuteczność, efektywność, użyteczność, trafność i trwałość**. Kryteria te wymagają każdorazowego doprecyzowania zgodnego z przyjętą koncepcją ewaluacji.

Poniżej zaprezentowano najczęściej spotykane definicje wymienionych kryteriów:

- **Skuteczność** – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele ewaluowanego przedsięwzięcia zostały osiągnięte. Jeżeli zatem przedsięwzięcie osiągnęło założone cele – możemy powiedzieć o nim, że „zostało zrealizowane skutecznie”, bądź po prostu, że „jest skuteczne”.
- **Efektywność** – kryterium to pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” zrealizowanego przedsięwzięcia czy też funkcjonowania instytucji, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i czas poświęcony na realizację działań, prowadzących do osiągnięcia założonego celu. Zatem, jeżeli nakład środków był właściwie zbilansowany (ani zbyt wysoki, ani za niski), a cele zostały osiągnięte, możemy powiedzieć, że „działania zrealizowano efektywnie”. Jeżeli natomiast można było te same efekty osiągnąć, angażując w to mniejsze zasoby, wtedy mówimy o „działaniu nieefektywnym”, podobnie jest w przypadku gdy angażując te same zasoby, można było osiągnąć lepsze efekty.
- **Użyteczność** – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu realizacja ewaluowanych działań rzeczywiście przyczyniła się do rozwiązania zidentyfikowanego problemu w obszarze objętym interwencją i/lub przyniosła korzyści beneficjentom. Zatem jeżeli przedsięwzięcie przyniosło pożytek odbiorcom działań, możemy mówić, że było użyteczne.
- **Trafność** – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele i metody realizacji przedsięwzięcia odpowiadają zidentyfikowanym problemom i/lub realnym potrzebom beneficjentów. Zatem jeżeli dobrze dobrano metody działań, aby rozwiązać określony problem – mówimy o ich trafności.
- **Trwałość** – kryterium to pozwala ocenić, czy pozytywne efekty ewaluowanego przedsięwzięcia/interwencji mogą trwać po zakończeniu wsparcia/stymulowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu interwencji w dłuższej perspektywie czasowej.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria i dokonując określenia wartości ewaluowanego przedsięwzięcia, możemy powiedzieć np. że program profilaktyczny realizowany w szkole jest skuteczny, gdyż przynosi założone efekty, ale nieefektywny, bo realizowany ogromnym, niewspółmiernym do efektów wysiłkiem i środkami, a ponadto nietrwały, bo problem nie został rozwiązany do końca; co prawda wykazuje użyteczność dla adresatów, lecz nie wszystkie metody interwencji okazały się równie trafne.

Katalog przedstawionych wyżej kryteriów nie jest ani wyczerpujący, ani właściwy dla każdego badania ewaluacyjnego realizowanego w szkole. Każda ewaluacja powinna wykorzystywać adekwatny do swojego przedmiotu zestaw kryteriów, który każdorazowo powinien zostać zdefiniowany.

Również definicje kryteriów mogą podlegać modyfikacji czy doprecyzowaniu w zależności od tego, czemu ewaluacja ma służyć i co badać. Np. w ewaluacji współpracy z partnerami społecznymi możemy mieć podobne kryteria jak zaprezentowane powyżej, ale inaczej zdefiniowane. Np. **trafność** zastosowanej metodyki wyboru partnerów społecznych do współpracy ze szkołą przy organizacji zajęć pozalekcyjnych; **użyteczność** zastosowania zasady partnerstwa jako instrumentu polepszającego jakość realizacji zajęć

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

pozalekcyjnych czy **trwałość** powstałych struktur współpracy pomiędzy partnerami i wykorzystanie ich w realizacji innych przedsięwzięć – na przykład „zielonej szkoły”.

Na etapie formułowania pytań i wyboru kryteriów ewaluacji warto skonsultować je z osobami, które będą użytkownikami wyników ewaluacji, a w szczególności z osobami, których mogą dotyczyć zalecenia sformułowane w wyniku badania, np. nauczycieli prowadzących zajęcia pozalekcyjne. Konsultacje takie mogą przyczynić się do identyfikacji zagadnień, które powinny być w badaniu zdiagnozowane, z drugiej zaś strony osoby, które będą zobowiązane do wdrożenia rekomendacji, będą miały poczucie podmiotowego traktowania, co w efekcie zwiększy szansę na rzeczywiste wykorzystanie wyników ewaluacji w ich pracy.

Dobór metod badawczych

Metodologia badań ewaluacyjnych korzysta z bogatego dorobku metodologicznego takich dziedzin, jak socjologia, pedagogika, psychologia, ekonomia czy nauki o zarządzaniu, stosując i adaptując stosowane w tych dziedzinach podejścia i metody badawcze na potrzeby badań i analiz ewaluacyjnych.

Ewaluatora, podobnie jak każdego badacza społecznego, obowiązują rygory metodologiczne, dotyczące trafności i rzetelności stosowanych metod i narzędzi badawczych. Metody badawcze i techniki realizacyjne stosowane w konkretnym badaniu ewaluacyjnym dobierane powinny być w zależności od celu ewaluacji, obszaru badania oraz postawionych pytań ewaluacyjnych, a także do możliwości realizacji badania na przykład dostępności informacji, respondentów, czasu przewidzianego na badanie.

Najczęściej stosowanymi w ewaluacji metodami badawczymi są: **analiza dokumentacji, metoda kwestionariuszowa, wywiad oraz obserwacja**. Informacje pozyskane z zastosowaniem tych metod mogą być opisywane i analizowane za pomocą analiz ilościowych i jakościowych.

Wybierając metody badawcze jednocześnie podejmujemy decyzję, od kogo przy użyciu tych metod będziemy pozyskiwać informację i jak będziemy te osoby do badania dobierać (np. losowo lub celowo).

W ramach prowadzenia jednej ewaluacji możemy gromadzić informacje z różnych źródeł i przy użyciu różnych metod (taki zabieg nazywa się triangulacją). Zastosowanie triangulacji służy zebraniu informacji możliwie pełnych i uwzględniających różne punkty widzenia. Na przykład w ramach ewaluacji zajęć pozalekcyjnych możemy przeprowadzić badania ankietowe wśród uczniów i rodziców oraz wywiady z nauczycielami i dyrektorem szkoły, a także obserwację samych zajęć.

Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)

W projekcie ewaluacji powinny znaleźć się informacje na temat ram czasowych ewaluacji, a w szczególności informacja, kiedy powinno nastąpić rozpoczęcie i zakończenie ewaluacji oraz ile czasu przeznaczamy na zbieranie danych oraz ich analizę.

W harmonogramie warto dokonać identyfikacji dat granicznych dla realizacji głównych etapów badania, takich jak:

- **Etap planowania i projektowania ewaluacji**, na którym dokonujemy opracowania założeń koncepcyjnych i metodologicznych badania oraz konsultujemy te założenia z odbiorcami ewaluacji np. nauczycielami, uczniami,

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

rodzicami. W efekcie tego etapu powstaje pełna koncepcja ewaluacji tj. określone zostają cele, odbiorcy i przedmiot ewaluacji, sformułowane zostają pytania ewaluacyjne oraz zdefiniowane zostają kryteria, dokonany zostaje wybór metodologii, opracowany harmonogram badania oraz założenia co do formy i treści prezentacji wyników ewaluacji.

- **Etap przygotowawczy**, na którym dokonywane jest wstępne rozpoznanie przedmiotu badania (np. poprzez analizę dostępnej dokumentacji) oraz przygotowywane są narzędzia badawcze (np. ankiety, scenariusze wywiadów, arkusze obserwacji), które następnie zostaną wykorzystane w trakcie badań.
- **Etap realizacji badań**, na którym gromadzone są informacje i prowadzone badania (np. wywiady, badania ankietowe, obserwacje) oraz inne zaplanowane działania badawcze.
- **Etap analizy danych i pisanie raportu**, w efekcie którego powstaje pierwsza wersja raportu ewaluacyjnego.
- **Etap omawiania wyników i konsultowania raportu**, na którym zainteresowanym przedstawione są wyniki badania. Na tym etapie jest możliwość dyskusji nad rekomendacjami, sformułowanymi jako rezultat poczynionych ustaleń badawczych. Możliwe jest również uzupełnienie raportu o dodatkowe analizy, jeżeli zaistnieje taka potrzeba.
- **Etap zakończenia badania**, na którym raport zostaje opracowany w wersji końcowej.

Dobrze rozplanowany harmonogram realizacji ewaluacji w szkole pozwoli na przeprowadzenie jej w sposób terminowy i efektywny. Planując ewaluację, należy rozważyć wszelkie okoliczności, które mogą wpłynąć na jej przebieg, w tym kalendarz pracy placówki oraz uwzględnienie okresów szczególnego przeciążenia pracą (np. okres egzaminów) oraz dni wolnych (np. święta, ferie).

Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników

Projekt ewaluacji wewnętrznej powinien kończyć się określeniem założeń formy prezentacji wyników ewaluacji. Zazwyczaj wyniki ewaluacji prezentowane są w postaci jednego raportu, ale można również zaplanować przedstawienie skróconej wersji raportu lub wersji raportu w postaci prezentacji multimedialnej czy broszury informacyjnej, która zostanie zaprezentowana na stronie internetowej szkoły, rozdawana przy okazji uroczystości szkolnych czy omawiana na zebraniach z rodzicami.

Określając założenia dotyczące formy raportu, warto zastanowić się, do jakich celów raport będzie wykorzystywany, i w odpowiedzi na to pytanie takie założenia określać. Na przykład jeżeli chcemy, by wyniki ewaluacji zostały zaprezentowane szerokim gremiom, np. na posiedzeniu władz lokalnych, lub też odgrywały rolę promocyjną – wtedy warto zadbać o przygotowanie skróconej wersji raportu czy też broszury informacyjnej. Natomiast jeżeli chcemy, by wyniki ewaluacji załatały przedstawione i dyskutowane np. na radzie pedagogicznej czy w czasie zebrania z rodzicami – warto zadbać o raport w formie prezentacji Power Point.

W projekcie ewaluacji należy określić również, jaką strukturę i zakres treści powinien mieć raport.

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Struktura raportu może być następująca:

- **streszczenie** raportu;
- **spis treści**;
- **wprowadzenie** (w którym prezentowane są informacje na temat przedmiotu badania oraz założeń badania – co było celem badania, jakie postawiono pytania ewaluacyjne i jakie przyjęto kryteria ewaluacji);
- **opis zastosowanej metodologii oraz źródła informacji wykorzystywanych w badaniu** (w którym opisujemy zastosowane metody badawcze);
- **prezentacja wyników ewaluacji** (w strukturze opracowanej na podstawie pytań ewaluacyjnych);
- **wnioski** (uwzględniające odwołanie się do przyjętych kryteriów ewaluacji) **oraz rekomendacje**;
- **aneksy** (w których mogą być prezentowane tabelaryczne zestawienia wyników badań ilościowych, lista osób, z którymi przeprowadzono wywiady, lista przeanalizowanej dokumentacji, wykorzystane narzędzia badawcze, inne informacje, które uzupełniają treść raportu). Coraz częstszą praktyką jest zamieszczanie w aneksie również opisu zastosowanej metodologii, zamiast prezentacji jej w głównej części raportu, która skupia się wtedy jedynie na prezentacji wyników badania.

Raport z ewaluacji wewnętrznej może mieć również inną strukturę od zaprezentowanej powyżej, która przede wszystkim jednak powinna być zależna od zakresu badania oraz jego charakterystyki, a także od oczekiwań odbiorców ewaluacji.

Poniżej zaprezentowano narzędzie, które może być pomocne w procesie planowania ewaluacji wewnętrznej.

ARKUSZ DO PLANOWANIA I PROJEKTOWANIA EWALUACJI	
ETAPY PROCESU PLANOWANIA I PROJEKTOWANIA EWALUACJI	PYTANIA POMOCNICZE DO PLANOWANIA I PROJEKTOWANIA EWALUACJI
PLANOWANIE EWALUACJI	Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu wykorzystania wyników ewaluacji <ul style="list-style-type: none">• Po co będziemy przeprowadzać ewaluację w naszej szkole?• Jaki problem chcemy rozwiązać dzięki ewaluacji?• Jak mogą być wykorzystane wyniki ewaluacji?
	Określenie odbiorców ewaluacji <ul style="list-style-type: none">• Dla kogo będziemy badać? Kto będzie głównym odbiorcą ewaluacji, a kto jeszcze może być zainteresowany wynikami?• Do kogo mają być skierowane rekomendacje? Kto będzie zobowiązany do ich wdrożenia?

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

	Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)	<ul style="list-style-type: none"> • Ile czasu możemy przeznaczyć na ewaluację? Kiedy będą nam potrzebne wyniki? • Jakie koszty będzie można ponieść? • Czym dysponujemy „na wejściu”? (np. bazy danych wyników egzaminów zewnętrznych, wyniki poprzednich ewaluacji, sprawozdania z posiedzeń rady pedagogicznej) • Co musimy zrobić przed uruchomieniem ewaluacji? (zaktualizować bazę danych, określić, z kim skonsultować koncepcję ewaluacji) • Kto może zająć się prowadzeniem ewaluacji w szkole? Jak nauczyciele – potencjalnie mogący zająć się prowadzeniem ewaluacji – obciążeni są innymi zadaniami?
	Wskazanie wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)	<ul style="list-style-type: none"> • Ilu osób potrzebujemy do realizacji ewaluacji? • Kto będzie zbierał wyniki, analizował je i pisał raport?
PROJEKTOWANIE EWALUACJI	Określenie przedmiotu ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Jak sformułowaliśmy temat badania ewaluacyjnego? • Jakie obszary w ramach przedmiotu ewaluacji można/trzeba wyróżnić w prowadzonym badaniu ewaluacyjnym?
	Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)	<ul style="list-style-type: none"> • Czego chcemy się dowiedzieć? • Na jakie pytania ma odpowiedzieć ewaluacja?
	Określenie kryteriów ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Co jest „wartością” w badanym przedmiocie ewaluacji? • Jakimi kryteriami mają posłużyć się ewaluatorzy, prowadzący ewaluację wewnętrzną, w formułowaniu wniosków ewaluacyjnych?
	Dobór metod badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Jakie metody badawcze powinniśmy zastosować, aby zebrać możliwie pełne informacje? • Od kogo będziemy pozyskiwać informacje? • W jaki sposób będą dobierani respondenci?
	Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	<ul style="list-style-type: none"> • Kiedy będzie realizowane badanie? • Ile jest czasu na realizację badań terenowych, na analizę danych, pisanie raportu? • Kiedy ewaluacja powinna zostać zakończona, żeby była użyteczna tj. żeby można było wykorzystać jej wyniki w realizacji kolejnych działań?

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego
Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

	<p>Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników</p>	<ul style="list-style-type: none"> Jaką formę będzie miał raport ewaluacyjny? Jaka będzie struktura raportu? Komu i przy jakiej okazji raport zostanie przedstawiony?
--	--	--

PRZYKŁADY PLANÓW I PROJEKTÓW EWALUACJI

Przykład 1: EWALUACJA ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH	
<p>Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu wykorzystania wyników ewaluacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> Zweryfikowanie dotychczas realizowanej oferty zajęć pozalekcyjnych pod kątem oczekiwań uczniów i rodziców Opracowanie planu zajęć pozalekcyjnych na najbliższy rok szkolny
<p>Określenie odbiorców ewaluacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nauczyciele prowadzący zajęcia pozalekcyjne Dyrektor Uczniowie Rodzice
<p>Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Czas realizacji ewaluacji - 3 miesiące (z wyłączeniem wakacji) Wyniki potrzebne przed uruchomieniem zajęć pozalekcyjnych Koszt papieru, tonera Dysponujemy wynikami ewaluacji zajęć pozalekcyjnych z poprzedniego roku szkolnego Powinniśmy skonsultować koncepcję ewaluacji z nauczycielami prowadzącymi do tej pory zajęcia pozalekcyjne
<p>Wskazanie wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Dwie osoby: <ul style="list-style-type: none"> - nauczyciel jako koordynator ewaluacji - pedagog <p>Obie osoby będą opracowywać koncepcję ewaluacji wraz z narzędziami ewaluacji, zbierać dane oraz pisać raport.</p>
<p>Określenie przedmiotu ewaluacji</p>	<p>Pakiet zajęć pozalekcyjnych w obszarach:</p> <ul style="list-style-type: none"> Oferta dotychczas realizowanych zajęć pozalekcyjnych Identyfikacja oczekiwań uczniów i rodziców co do oferty zajęć pozalekcyjnych Możliwości realizacyjne placówki w zakresie organizacji zajęć pozalekcyjnych
<p>Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)</p>	<p>Pytania do obszaru „Oferta dotychczas realizowanych zajęć pozalekcyjnych”:</p> <ul style="list-style-type: none"> Jaki wachlarz zajęć pozalekcyjnych placówka oferowała do tej pory? Jakie było zainteresowanie zajęciami pozalekcyjnymi ze strony uczniów i rodziców?

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego
Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

	<ul style="list-style-type: none"> • Które zajęcia cieszyły się największym zainteresowaniem i dlaczego?
Określenie kryteriów ewaluacji	Adekwatność oferty zajęć pozalekcyjnych do oczekiwań uczniów i rodziców
Dobór metod badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Wywiady indywidualne ze wszystkimi nauczycielami prowadzącymi dotychczas zajęcia pozalekcyjne • Wywiad grupowy z nauczycielami nie prowadzącymi dotychczas zajęć pozalekcyjnych (w grupach po 6-8 nauczycieli) • Wywiad indywidualny z dyrektorem szkoły • Ankieta wśród rodziców (realizowana podczas zebrań) • Ankieta wśród wszystkich¹ uczniów (z podziałem na uczniów korzystających i niekorzystających dotychczas z zajęć pozalekcyjnych) • Analiza dokumentów (dzienniki i sprawozdania z realizacji zajęć pozalekcyjnych, materiały informujące o ofercie zajęć pozalekcyjnych)
Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	<ul style="list-style-type: none"> • Maj – opracowanie koncepcji ewaluacji • Czerwiec – zebranie informacji od uczniów korzystających z zajęć pozalekcyjnych • Wrzesień – zebranie informacji od wszystkich uczniów, rodziców, nauczycieli i dyrektora szkoły • Koniec września – raport ewaluacyjny
Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników	Raport w formie prezentacji Power Point przedstawiony na radzie pedagogicznej i zawieszony na stronie internetowej szkoły (o czym zostają poinformowani uczniowie i rodzice)

¹ W placówkach, których jest duża liczba uczniów badania mogą być realizowane na próbach.

Przykład 2: EWALUACJA WSPÓŁPRACY Z RODZICAMI PROWADZONEJ PRZEZ SZKOŁĘ	
Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu wykorzystania wyników ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskanie informacji użytecznych dla pracy nad zwiększeniem uczestnictwa rodziców w życiu szkoły • Opracowanie planu działań realizowanych na terenie szkoły we współpracy z rodzicami
Określenie odbiorców ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciele • Dyrektor • Uczniowie • Rodzice
Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)	<ul style="list-style-type: none"> • Czas realizacji ewaluacji - 6 tygodni • Wyniki potrzebne na koniec roku szkolnego, aby opracować plan działań na rok następny • Koszt papieru, tonera • Powinniśmy skonsultować koncepcję ewaluacji z rodzicami aktywnie działającymi na rzecz szkoły (jeżeli tacy są)

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego
Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Wskazanie wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)	<ul style="list-style-type: none"> • Cztery osoby: - nauczyciele-wychowawcy, jeden nauczyciel jako koordynator ewaluacji <p>Cały zespół będzie opracowywać koncepcję ewaluacji wraz z narzędziami ewaluacji oraz zbierać dane. Raport zostanie napisany przez nauczyciela-koordynatora.</p>
Określenie przedmiotu ewaluacji	<p>Współpraca z rodzicami prowadzona przez szkołę w obszarach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja i efekty dotychczas prowadzonej współpracy szkoły z rodzicami • Identyfikacja możliwości angażowania się rodziców • Identyfikacja oczekiwań i potrzeb szkoły (wyrażanych przez dyrektora i nauczycieli)
Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)	<p>Pytania do obszaru „Realizacja i efekty dotychczas prowadzonej współpracy szkoły z rodzicami”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ilu rodziców w skali szkoły angażowało się w prace na jej rzecz w danym roku szkolnym? • Jaka jest charakterystyka społeczna (wiek, płeć, zawód/ wykształcenie, status materialny, status zawodowy, miejsce zamieszkania) rodziców angażujących się we współpracę ze szkołą i rodziców nieangażujących się? • Jaki charakter miała dotychczas realizowana współpraca? • W jakich obszarach współpraca przebiega satysfakcjonująco dla szkoły? • W jakich obszarach współpraca się nie udaje? • Jakie są efekty z dotychczas realizowanej współpracy – dla szkoły jako instytucji, dla nauczycieli, dla uczniów i dla rodziców?
Określenie kryteriów ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Skuteczność działań szkoły w zachęcaniu rodziców do uczestnictwa w jej życiu • Użyteczność współpracy z rodzicami rozumiana jako wartość dodana z realizacji działań na terenie szkoły we współpracy z rodzicami
Dobór metod badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Wywiad grupowy z nauczycielami-wychowawcami (w grupach po 6-8 nauczycieli) • Wywiad indywidualny z dyrektorem szkoły • Ankieta wśród rodziców (realizowana podczas zebrań) • Obserwacja wybranych imprez, w których uczestniczyli rodzice (jeżeli takie były w trakcie czasu realizacji ewaluacji) • Analiza dokumentów (sprawozdania z realizacji działań szkoły przy współudziale rodziców, sprawozdania z zebrań i rozmów indywidualnych z rodzicami)
Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	<ul style="list-style-type: none"> • Kwiecień – opracowanie koncepcji ewaluacji • Maj – przeprowadzenie badania (wywiady, ankiety, analiza dokumentów, obserwacja) • Koniec maja – raport ewaluacyjny
Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników	<p>Raport w formacie Word zaprezentowany i przedyskutowany na radzie pedagogicznej i zawieszony na stronie internetowej szkoły (o czym zostają poinformowani uczniowie i rodzice), najważniejsze wyniki przedstawione są rodzicom na zebraniach</p>

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego
Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Przykład 3: DIAGNOZA POTRZEB SZKOLENIOWYCH NAUCZYCIELI PRACUJĄCYCH W PLACÓWCE	
Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu wykorzystania wyników ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskanie informacji na temat potrzeb i oczekiwań nauczycieli co do szkoleń i doskonalenia się • Opracowanie założeń i planów dotyczących doskonalenia się nauczycieli zatrudnionych w placówce
Określenie odbiorców ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciele • Dyrektor • Organ prowadzący
Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)	<ul style="list-style-type: none"> • Czas realizacji ewaluacji - 4 tygodnie • Wyniki potrzebne na początku roku szkolnego • Koszt papieru, tonera • Powinniśmy skonsultować koncepcję ewaluacji z nauczycielami
Wskazanie wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)	<ul style="list-style-type: none"> • Dwie osoby: <ul style="list-style-type: none"> - dyrektor jako koordynator ewaluacji - nauczyciel <p>Obie osoby będą opracowywać koncepcję ewaluacji wraz z narzędziami ewaluacji, zbierać dane oraz pisać raport</p>
Określenie przedmiotu ewaluacji	Diagnoza potrzeb szkoleniowych nauczycieli pracujących w placówce
Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)	<ul style="list-style-type: none"> • Ilu nauczycieli chciałoby podnosić swoje kwalifikacje? W jakim zakresie? • Jakie są preferowane przez nauczycieli formy doskonalenia? • Jakimi funduszami dysponuje szkoła na realizację różnych form doskonalenia nauczycieli?
Określenie kryteriów ewaluacji	Spójność możliwości finansowych placówki z oczekiwaniami nauczycieli
Dobór metod badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Ankieta wśród nauczycieli • Dyskusja grupowa z gronie nauczycieli z udziałem dyrektora
Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	<ul style="list-style-type: none"> • Dwa tygodnie września na przygotowanie ankiety z nauczycielami i jej realizację • Koniec września – wstępny raport ewaluacyjny, wyniki przedstawione podczas spotkania grupowego z nauczycielami • Pierwsze dni października – raport w wersji końcowej
Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników	Raport w wersji końcowej w formie prezentacji Power Point przedstawiony na radzie pedagogicznej z udziałem przedstawicieli organu prowadzącego

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Przykład 4: EWALUACJA RESPEKTOWANIA NORM SPOŁECZNYCH W SZKOLE	
Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu wykorzystania wyników ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskanie informacji na temat poczucia bezpieczeństwa w szkole wśród uczniów i nauczycieli oraz skali i typu zagrożeń występujących na terenie szkoły • Opracowanie planu działań mających na celu zwiększenie wśród uczniów i nauczycieli respektowania norm społecznych i zmniejszenia/wyeliminowania zachowań niezgodnych z normami społecznymi
Określenie odbiorców ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciele • Dyrektor • Personel pomocniczy (woźny, szatniarz, kucharki) • Uczniowie • Rodzice
Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)	<ul style="list-style-type: none"> • Czas realizacji ewaluacji - 9 tygodni • Wyniki potrzebne na początku roku szkolnego • Koszt papieru, tonera • Powinniśmy skonsultować koncepcję ewaluacji z nauczycielami, uczniami i rodzicami
Wskazanie wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)	<ul style="list-style-type: none"> • Cztery osoby: <ul style="list-style-type: none"> - nauczyciele (jeden nauczyciel jako koordynator ewaluacji) - pedagog szkolny <p>Cały zespół będzie opracowywać koncepcję ewaluacji wraz z narzędziami ewaluacji oraz zbierać dane. Raport zostanie napisany przez nauczyciela-koordynatora we współpracy z pedagogiem.</p>
Określenie przedmiotu ewaluacji	Respektowanie norm społecznych w szkole
Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)	<ul style="list-style-type: none"> • Czy uczniowie czują się w szkole bezpiecznie? • Jaka jest skala poczucia braku bezpieczeństwa wśród uczniów? Jaka jest charakterystyka społeczna (wiek, płeć, status materialny) uczniów, którzy mają poczucie zagrożenia? • Jakich zachowań (np. agresji słownej, cielesnej) dotyczy identyfikowane przez uczniów zagrożenie? Jakie jest źródło tych zachowań (np. ze strony innych uczniów, nauczycieli, personelu szkoły, „obcych” w szkole)? • Czy nauczyciele i personel szkoły czują się w szkole bezpiecznie? Jaka jest charakterystyka społeczna (wiek, płeć, staż pracy w szkole) osób, które mają poczucie zagrożenia? • Jakich zachowań (np. agresji słownej, cielesnej) dotyczy identyfikowane przez nauczycieli i personel szkoły zagrożenie? Jakie jest źródło tych zachowań (np. ze strony uczniów, innych nauczycieli i personelu szkoły, dyrektora)? • Czy uczniowie wiedzą, jakich zachowań się od nich oczekuje?

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego
Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

	<ul style="list-style-type: none"> • Czy, a jeżeli tak, to w jaki sposób, komunikowane jest uczniom, jakich zachowań się od nich oczekuje? • Czy w szkole diagnozuje się zachowania uczniów? Jeżeli tak, to w jaki sposób wyniki tej diagnozy są wykorzystywane? • Czy podejmowane są działania wychowawcze mające na celu eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie właściwych zachowań? Jeżeli tak, to jakie są to działania? Jeżeli nie – dlaczego? • Czy podejmowane działania wychowawcze (jeżeli są podejmowane) wpływają na zmniejszanie czy nawet eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie właściwych zachowań?
Określenie kryteriów ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Skuteczność komunikowania uczniom i nauczycielom, jakie są obowiązujące normy społeczne • Skuteczność działań wychowawczych w zmniejszaniu/eliminowaniu zagrożeń oraz wzmacnianiu zachowań respektujących normy społeczne
Dobór metod badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Ankieta wśród uczniów • Ankieta wśród rodziców • Ankieta wśród nauczycieli i personelu szkoły • Dyskusja grupowa w gronie nauczycieli
Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	<ul style="list-style-type: none"> • Druga połowa lutego – opracowanie koncepcji ewaluacji • Marzec – przeprowadzenie badania (ankiety ze wszystkimi grupami respondentów) • Pierwsza połowa kwietnia – wstępny raport ewaluacyjny, wyniki przedstawione podczas spotkania grupowego z nauczycielami i personelem szkoły • Druga połowa kwietnia – raport w wersji końcowej
Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników	Raport w formie Word zaprezentowany i przedyskutowany na radzie pedagogicznej i zawieszony na stronie internetowej szkoły (o czym zostają poinformowani uczniowie i rodzice), najważniejsze wyniki przedstawione są uczniom na lekcjach wychowawczych oraz rodzicom na zebraniach

Przykład 5: EWALUACJA KONCEPCJI PRACY SZKOŁY

Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu wykorzystania wyników ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie planu działań naprawczych w sytuacji, gdy któreś z założeń koncepcji pracy szkoły nie jest realizowane LUB • Aktualizacja koncepcji pracy szkoły
Określenie odbiorców ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciele • Dyrektor • Organ prowadzący
Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)	<ul style="list-style-type: none"> • Czas realizacji ewaluacji - 2 tygodnie • Koszt papieru, tonera • Powinniśmy skonsultować koncepcję ewaluacji z nauczycielami
Wskazanie	<ul style="list-style-type: none"> • Dwie osoby: - dyrektor jako koordynator ewaluacji

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)	- nauczyciel Obie osoby będą opracowywać koncepcję ewaluacji wraz z narzędziami ewaluacji (tutaj: tylko scenariusz dyskusji grupowej), także zbierać i analizować dane oraz pisać raport
Określenie przedmiotu ewaluacji	Koncepcja pracy szkoły
Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)	<ul style="list-style-type: none"> • Czy szkoła ma opracowaną koncepcję pracy? Jeżeli nie – dlaczego? Jeżeli tak, jaki był tryb opracowywania koncepcji (czas i grono opracowujących koncepcję) i przyjęcia koncepcji (np. głosowanie na radzie pedagogicznej)? • Czy koncepcja pracy była omawiana i konsultowana? A jeżeli tak, to z kim? Czy wzięto pod uwagę sformułowane sugestie? • Czy szkoła działa zgodnie z przyjętą koncepcją pracy? Które założenia koncepcji są, a które nie są realizowane? Jeżeli któreś założenia nie są realizowane – to dlaczego? Jakie działania powinny zostać podjęte, aby założenia koncepcji były realizowane? • Czy prowadzone są ewaluacje działań szkoły? Jeżeli tak, to w jakim sposób wykorzystywane są wyniki ewaluacji? • Czy aktualna koncepcja pracy szkoły wymaga aktualizacji? Jeżeli tak, to w jakim zakresie? Jakie okoliczności uzasadniają wprowadzenie modyfikacji w koncepcji pracy szkoły? Jakie modyfikacje powinny zostać wprowadzone?
Określenie kryteriów ewaluacji	Spójność koncepcji pracy szkoły z wymogami formalnymi oraz oczekiwaniami nauczycieli i dyrektora
Dobór metod badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza dokumentów (aktualna koncepcja pracy szkoły, sprawozdania z pracy szkoły, wyniki egzaminów zewnętrznych, raporty ewaluacyjne) • Dyskusja grupowa z gronie nauczycieli z udziałem dyrektora
Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwszy tydzień kwietnia na przygotowanie koncepcji ewaluacji i analizę dokumentów • Drugi tydzień kwietnia – wstępny raport ewaluacyjny na podstawie analizy dokumentów, dyskusja grupowa w gronie nauczycieli z udziałem dyrektora • 2 dni po spotkaniu – raport w wersji końcowej
Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników	Raport w wersji końcowej w formacie Word przedstawiony na radzie pedagogicznej z udziałem przedstawicieli organu prowadzącego i zawieszony na stronie internetowej szkoły (o czym zostają poinformowani uczniowie i rodzice)

Przykład 6: EWALUACJA SPRAWOWANIA WEWNĘTRZNEGO NADZORU PEDAGOGICZNEGO

Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie założeń i planów, dotyczących sprawowania wewnętrznego nadzoru pedagogicznego w szkole
--	--

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego
Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

wykorzystania wyników ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja potrzeb szkoleniowych nauczycieli zaangażowanych w prowadzenie ewaluacji wewnętrznej w szkole
Określenie odbiorców ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciele • Dyrektor • Organ prowadzący
Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)	<ul style="list-style-type: none"> • Czas realizacji ewaluacji – 3 tygodnie • Wyniki potrzebne na początku roku szkolnego • Koszt papieru, tonera • Powinniśmy skonsultować koncepcję ewaluacji z nauczycielami
Wskazanie wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)	<ul style="list-style-type: none"> • trzy osoby: - nauczyciele <p>Wszyscy będą opracowywać koncepcję ewaluacji wraz z narzędziami ewaluacji, zbierać dane oraz pisać raport. Jeden z nauczycieli powinien koordynować prace.</p>
Określenie przedmiotu ewaluacji	Sprawowanie wewnętrznego nadzoru pedagogicznego w szkole
Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)	<ul style="list-style-type: none"> • Czy w szkole powołano zespół zajmujący się prowadzeniem wewnętrznego nadzoru pedagogicznego? Jeżeli nie – to dlaczego? Jeżeli tak – to kto wchodzi w jego skład? W jaki sposób dobierano osoby wchodzące w skład zespołu? • Czy prowadzone są ewaluacje działań szkoły? Jeżeli tak, to w jakim sposób wykorzystywane są wyniki ewaluacji? Czy wyniki ewaluacji przyczyniają się do poprawy pracy szkoły? • Czy nauczyciele są zaangażowani w ewaluację wewnętrzną podejmowaną w szkole? Jeżeli nie – to dlaczego? Jeżeli tak – to w jakim zakresie i na jakim jej etapie (np. wyboru tematu ewaluacji, opracowywania koncepcji ewaluacji, zbierania informacji, interpretowania informacji, formułowania wniosków i rekomendacji)? • Czy uczniowie i rodzice są zaangażowani w ewaluację wewnętrzną podejmowaną w szkole? Jeżeli tak – to w jaki sposób? Z jakimi efektami? Jeżeli nie – to dlaczego? • Czy nauczyciele zaangażowani w prowadzenie ewaluacji wewnętrznej chcieliby podnosić swoje kwalifikacje w zakresie prowadzenia badań ewaluacyjnych? W jakim zakresie mają deficyty wiedzy i umiejętności? W jakiej formie chcieliby się doskonalić (np. studia podyplomowe, kursy, zakup publikacji)? • Jakimi funduszami dysponuje szkoła na realizację różnych form doskonalenia nauczycieli w zakresie ewaluacji?
Określenie kryteriów ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Skuteczność i użyteczność sprawowania wewnętrznego nadzoru pedagogicznego w szkole
Dobór metod badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Ankieta wśród nauczycieli • Wywiady indywidualne z nauczycielami wchodzącymi w skład zespołu zajmującego się ewaluacją wewnętrzną w szkole

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

	<ul style="list-style-type: none"> Analiza dokumentów (planów prowadzenia wewnętrznego nadzoru, raportów ewaluacyjnych, planów, strategii i koncepcji powstałych jako wynik wykorzystania wniosków i zaleceń z ewaluacji wewnętrznej) Dyskusja grupowa w gronie nauczycieli z udziałem dyrektora
Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	<ul style="list-style-type: none"> Ostatni tydzień marca – opracowanie koncepcji ewaluacji Do połowy kwietnia – przeprowadzenie badania Drugi tydzień kwietnia – wstępny raport ewaluacyjny, wyniki przedstawione podczas spotkania grupowego z nauczycielami i dyrektorem 2 dni po spotkaniu – raport w wersji końcowej
Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników	Raport w wersji końcowej w formacie Word oraz krótkiej prezentacji Power Point przedstawiony na radzie pedagogicznej z udziałem przedstawicieli organu prowadzącego

Przykład 7: EWALUACJA PROMOWANIA WARTOŚCI EDUKACJI	
Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu wykorzystania wyników ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> Pozyskanie informacji na temat zainteresowania pracą szkoły i jej osiągnięciami Opracowanie informacji na temat szkoły na stronie internetowej szkoły adekwatnie do potrzeb i oczekiwań odbiorców Opracowanie koncepcji promowania przez szkołę wartości edukacji
Określenie odbiorców ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> Nauczyciele Dyrektor Organ prowadzący Uczniowie Rodzice Partnerzy współpracujący ze szkołą Środowisko lokalne
Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)	<ul style="list-style-type: none"> Czas realizacji ewaluacji - 8 tygodni Koszt papieru, tonera, telefonów, wydania broszury informacyjnej Powinniśmy skonsultować koncepcję ewaluacji z nauczycielami
Wskazanie wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)	<ul style="list-style-type: none"> Cztery osoby: <ul style="list-style-type: none"> - nauczyciele Wszyscy będą opracowywać koncepcję ewaluacji wraz z narzędziami ewaluacji, zbierać dane oraz pisać raport. Jeden z nauczycieli powinien koordynować prace.
Określenie przedmiotu ewaluacji	Promowanie przez szkołę wartości edukacji
Sformułowanie pytań	<ul style="list-style-type: none"> Czy szkoła prezentuje i upowszechnia informacje o swojej ofercie edukacyjnej oraz podejmowanych działaniach i

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego
Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

kluczowych (badawczych)	<p>osiągnięciach? Jeżeli tak – to w jaki sposób? Dla kogo? Jeżeli nie – to dlaczego?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jakie informacje na temat pracy szkoły są upowszechniane? Czy pojawiają się w tym przekazywane informacje o celowości i skuteczności podejmowanych przez szkołę działań? • Czy informacje te docierają do odbiorców? Czy są dla nich interesujące? • Czy, a jeżeli tak, to w jakiej formie i przy użyciu jakich kanałów przekazu odbiorcy oczekiwali by otrzymywania informacji o działalności szkoły? • Jakie informacje o szkole powinny być upowszechniane – z punktu widzenia szkoły oraz z punktu widzenia partnerów społecznych i innych instytucji działających w środowisku lokalnym?
Określenie kryteriów ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Skuteczność prowadzenia działań promocyjnych przez szkołę • Adekwatność oferty informacyjnej do oczekiwań odbiorców
Dobór metod badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Ankieta wśród rodziców • Wywiady telefoniczne z przedstawicielami organu prowadzącego, partnerów społecznych współpracujących ze szkołą oraz instytucji działających w środowisku lokalnym (samorządowych oraz organizacji pozarządowych) • Dyskusja grupowa w gronie nauczycieli z udziałem dyrektora
Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	<ul style="list-style-type: none"> • Druga połowa października – opracowanie koncepcji ewaluacji • Listopad – przeprowadzenie badania • Pierwsza połowa grudnia – wstępny raport ewaluacyjny, wyniki przedstawione podczas spotkania grupowego z nauczycielami i dyrektorem szkoły • 5 dni po spotkaniu – raport w wersji końcowej
Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników	<p>Raport w wersji końcowej w formie prezentacji Power Point przedstawiony na radzie pedagogicznej z udziałem przedstawicieli organu prowadzącego oraz partnerów społecznych i instytucji lokalnych. Raport zawieszony na stronie internetowej szkoły (o czym zostają poinformowani uczniowie i rodzice). Broszura informacyjna rozdawana przy okazji uroczystości szkolnych oraz rozpowszechniana przez partnerów społecznych i organ prowadzący.</p>

Polecana literatura i strony internetowe

1. Literatura poświęcona ewaluacji i metodom badań:

1. Babbie E., Badania społeczne w praktyce, PWN 2003
2. Babbie E., Podstawy badań społecznych, PWN 2008

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

3. Ciężka B. Przewodnik do autoewaluacji projektów realizowanych w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, Fundusz Współpracy, 2006 (dostępny na stronie Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego, www.pte.org.pl)
4. Ciężka B., Ratajczak J., Skierniewki T., (2006), Podręcznik Ewaluacji Okresowej Programu Phare i Transition Facility w Polsce; CZĘŚĆ I: Procedury, metodologia, raporty, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, (dostępny także na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego poświęconej ewaluacji www.ewaluacja.gov.pl)
5. Daniłowicz P., Sawiński (red.), Podręcznik socjologicznych badań ankietowych, IFIS PAN 1992
6. Ewaluacja jako standard zarządzania w sektorze publicznym, Wyższa Szkoła Europejska im. Ks. Tischnera, Kraków 2008
7. Ewaluacja w edukacji, Leszek Korporowicz (red.), Oficyna Naukowa, Warszawa 1997
8. Ewaluacja funduszy strukturalnych, Mazur S. (red.), Incasis, Kraków 2007
9. Ewaluacja ex-post; Teoria i praktyka badawcza Haber A. (red.) (dostępny również na stronie PARP, www.parp.gov.pl)
10. Ferguson G.A., Takane Y., Analiza statystyczna w psychologii i pedagogice, PWN, Warszawa 2007
11. Gruszczyński L., Kwestionariusze w socjologii. Budowa narzędzi do badań surveyowych, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1999
12. Hammersley M., Atkinson P., Metody badań terenowych, Zysk i S-ka, 2000
13. Konecki K.; Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana; PWN, Warszawa 2000
14. Karpiński J., Wprowadzenie do metodologii nauk społecznych, Wydawnictwo WSPiZ, 2006
15. Korporowicz L., Społeczne funkcje ewaluacji, w: Strategie reform oświatowych w Polsce na tle porównawczym, red. Wojnar I., Bogaj A., Kubin J., Komitet Prognoz „Polska 2000 plus”, Warszawa 1999
16. Królikowska E., Autoewaluacja w szkole, CODN, Warszawa 2002
17. Krzyczka S., Zamorska B., Dokumentarna ewaluacja szkolnej codzienności, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, 2008
18. Lutyński J. Metody badań społecznych. Wybrane zagadnienia, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2000
19. Miles B. M., Huberman A. M., Analiza danych jakościowych, Trans Humana, Białystok 2000
20. Metody badawcze w naukach społecznych, Chava Frankfurt-Nachmias, Dawid Nachmias, Zyska i S-ka, Poznań 2002
21. Ornacka K., Ewaluacja – między naukami społecznymi i pracą socjalną, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2003
22. Sztabiński P., Sawiński Z., Sztabiński F., Fieldwork jest sztuką, IFiS PAN, Warszawa 2005

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

23. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, „Śląsk”, Katowice 1999
24. Środowisko i warsztat ewaluacji, Haber A., Szałaj M. (red.) (dostępny na stronie PARP, www.parp.gov.pl)
25. Teoria i praktyka ewaluacji interwencji publicznych, Olejniczak K., Kozak M., Ledzion B. (red.), Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008

2. Strony internetowe poświęcone ewaluacji:

www.ewaluacja.gov.pl – strona Krajowej Jednostki Oceny (KJO) w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego

www.ewaluacja.ngo.pl – strona Pozarządowej Agencji Ewaluacji i Rozwoju przy Stowarzyszeniu Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS

www.parp.gov.pl – strona Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP)

www.pte.org.pl – strona Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego

